

АНДРАШ ШИМОР. БУДИМПЕШТА

ЖИВА ПОРУКА

Пјесме Радована Зоговића први пут сам упознао по сировом преводу, без рима и ритма. Изгледале су те пјесме као огромна стабла с гранама без лишћа и цвјетова. *Јаблан пред прсзором* — „... за нас станован, за нас сабран, / чисти се и расте, дубоко устремљен и уземљен. . .“, потом *Воћка на ударцу*, чије „... гране, иако сапете, иако рањаве, нису голе, / ту гране родне, ипак и ипак, држе плода!“, *Инструкција маслини*, та пре свега, јер она, сва жилама у камену, „... кад мрак обезличи, згужва копно, — / рибару над свијећом, што жар разгрће рукама, буде: *своји*“.

Са Радованом Зоговићем срео сам се двапут: једанпут у Будимпешти и једанпут у Београду. Наш посљедњи сусрет још истински живи у мени. Пјесник је жудио за шумом и желио је да изиђемо из собе, да одемо међу дрвеће: „Хајдемо да прошетамо, попричаћемо напољу“ — рекао је. Изишли смо и шетали по шуми у близини града. Шетали смо и разговарали — о књижевности, о политици, и тај несаломиви Црногорац лично ми је на дрвеће, на оно дрвеће из његове отаџбине, дрвеће које сам упознао из његових стихова, које се жилама хвата за камен, „за подловћенски сив камен опак / на самом споју висова увис и висова наопачке“.

У то вријеме ја сам се спремао за Кубу и приповиједао сам Зоговићу о великом кубанском пјеснику Николасу Гиљену. Пошто сам убијеђен да су Николас Гиљен и Радован Зоговић два највећа класика социјалистичког реализма друге половине нашег вијека, јако сам желио да они један другом упознају стихове. И приликом једног Гиљеновог боравка у Пешти превео сам на шпански, на основу свог преписа, Зоговићеву пјесму *Одроњавање града*. „Потресно!“ — само је толико рекао Гиљен. Касније је на Куби било објављено неколико Зоговићевих пјесама, и можда је по њима Гиљен могао боље да завири у свијет великог југословенског пјесника. А његове пјесме Зоговић је могао чи-

тати у препјевима на руском. Али на крају су се ови пјесници и срели — било је то на једном конгресу писаца. Том приликом Зоговић је причао кубанском пјеснику о соби своје кћерке Мирке, која је сва била украшена сликама Че Геваре. И у својој пјесми *Че, куд год погледа* Зоговић је забиљежио тај тренутак: „...Како је само Гиљен / слушао причу о тој соби, заборавивши Брапчја брда!...“

О Че Гевари у свијету је написано много пјесама. Осим Гиљена, по моме мишљењу, најзначајније пјесме о великом латинско-америчком револуционару написали су Аргентинац Хуан Гелман, Радован Зоговић и Салвадорац Роке Далтон.

Говорећи о Зоговићу, не помињем случајно и име салвадорског пјесника-мученика. Рок Далтон и ја смо 1972. године на Куби планирали да, уз помоћ свих латино-америчких издавача, објавимо на шпанском језику збирку Зоговићевих пјесама. Као некад Назима Хикмета, тада су и Рока Далтона сирови преводи пјесама убиједили о величини Зоговићеве поезије. Али салвадорски пјесник-револуционар постао је, 1975. године, жртва ЦИА. Док се борио за побједу револуције, у његовој отаџбини убили су га издајници убачени у револуционарну организацију. И више никад се нисам с њим срео, али он је за мене толико жив да га никако не могу замислити мртвог. А када сам, 1986. године, опет на Куби, боравећи у једној рибарској општини — Гуана — у близини Хаване, дознао да је умро Радован Зоговић, у мислима су ми се истовремено јавила обојица — и салвадорски и југословенски пјесник. Тако се тада и родила ова пјесма:

Елегија

југословенском пјеснику Радовану Зоговићу

и

салвадорском пјеснику Роке Далтону
посвећујем

Драги покојници, лице вам је живо, тако га видим
као да се већ налазим међу вама.

Један је поносна маслина, сигналише далеким морнарима:
овдје је обала, стигао сам на обалу, још није несгала наша
обала.

Други је ближе — Салвадор му је гробље,
одатле му чујем глас, његови стихови погађају мету,
као да је жив, а он више није међу нама.

Мислећи на вас, не спавам, чекам, чекам крај ноћи.
Спава Гуанабо, спава изнад нас тропски мјесец,
спава море, и талас на обали спава, и шкољка.

Жустри рибари у малим чамцима чекају на рибу,
као да чекају будућност, чувају улов,

да им га оркан не отме,
да их не опљачка.

Као да је то чамац ваш, као да је ваш,

као да је ваша мрежа која будућност не испушта.
Тишина, крај је ноћи, на небу горе размиче се облак —
ено, то је ваш лик тамо на небу; колико сте, колико живи!

Отада се Зоговић јавља преда мном, жив, он живи овдје, у мом свакодневном животу, и врло често ми долази на ум мисао да би ваљало поразговарати са њим. У свом последњем писму он ми је рекао: „Никарагва ми је камен на срцу“. И кад год сада створим новине и у њима читам о рату против Никарагве, ја се сјетим ове реченице. Недавно сам једном свом пријатељу рекао: „Никарагва је наша Шпанија“, и одмах сам се сјетио ријечи из Зоговићева писма: „Никарагва ми је камен на срцу“. Прва пјесма у Зоговићевој збирци на мађарском језику је *Пуста стада*, пјесма која говори о Шпанији, писана 1938. године. Последња пјесма у тој збирци је већ поменута *Че, куд год погледа*, из 1969. Није ми познато да ли је Зоговић писао о Никарагви, али је реченица написана у писму потресна пјесничка ријеч, жива порука оног Зоговића који — „... усправно стоји, и краче убригађен / на свему попришту — од Хавра до Пфењанга“.

András SIMOR

A LIVE MESSAGE

Andraš Šimor's contribution »A live message« is of compelling interest for several reasons: it shows the response of a Hungarian poet to Zogović's poetry; it draws parallels with Hikmet (Turkey) and Nikolas Giljen (Cuba) — poets distant in space yet close in their poetics and ideas; finally it brings us a poem inspired by Zogović's death.

